

Лекція. Аналітична епістемологія

План

1. Знання речей і знання істин у концепції Б. Рассела
2. Проблема обґрунтування наукового знання
3. Критика аналітичної епістемології та проблема істини у філософії

Р. Рорті

1. Знання речей і знання істин у концепції Б. Рассела відповідають двом різним смислам, в яких взагалі можна вживати термін «знати»:

-дані органів чуття;

-судження про щось.

Два типи знання речей:

- 1) знання речей з безпосереднього знайомства з ними (дані органів чуттів);
- 2) знання істини – безпосереднє або інтуїтивне, самоочевидне – логічні, арифметичні принципи, деякі етичні висловлювання.

Перший тип передбачає:

а) знайомство по пам'яті;

б) знайомство завдяки інтроспекції або самосвідомості як джерела знань про окремі стани нашої свідомості (ми не лише бачимо сонце, ми усвідомлюємо наше «бачення сонця», ми не лише хочемо їсти, ми усвідомлюємо наше бажання їсти. «Бачення сонця», «бажання їсти» трактуються як особливі об'єкти, з якими ми теж безпосередньо знайомі;

Для Б. Рассела самосвідомість зовсім не тотожне усвідомленню себе в цілому, тобто усвідомленню власного Я. «Коли ми пробуємо вдивитися у самих себе, ми очевидно, завжди наштовхуємося на деякі окремі думки та почуття, а не на «Я», яке має думки та почуття».

Крім «конкретно існуючих речей» можна мати безпосереднє знайомство з універсаліями, тобто загальними ідеями якості, просторово-часових відносин, відношення подібності та ін. («білизна», «відмінність», «братство» та ін.). Універсалії розглядаються як прояви «якостей, що відчуюються», «мають прояв» у чуттєвих даних: ми знайомимся з конкретною плямою. Але після кількох разів ми легко вчимося виділяти за допомогою абстрагування загальний для кількох плям колір – наприклад, білий, тим самим, знайомлячись з білизнаю як такою. Але як таке абстрагування відбувається Рассел не роз'яснює. *Можливо тут відбувається*

опосередкування знайомства?

в) більш складні опосередковані знання речей із наданих кимось описів, якетим самим долучає до себе в якості джерела і певне знання істини. Знання фізичних об'єктів – знання з опису, «дескрипції», адже воно складається з знань окремих якостей, комбінації яких утворюють певні судження, тим самим, долучаючи знання «істини». Судження істинно, якщо воно відповідає певним фактам і хибно, якщо такого факту немає.

2. У діалозі «Театет» Платон критично аналізує три різновиди знань:

Знання як чуттєве сприйняття;

Знання як правильне переконання;

Знання як правильне переконання з поясненнями.

В аналітичній філософії:

«знання – це обгрунтоване істинне переконання». X знає що A якщо виконуються три умови:

- 1) X вважає, що A;
- 2) A є істинним;
- 3) Переконання X у тому, що має місце A у певний спосіб обгрунтовано.

Головна проблема – обгрунтування істинності переконання.

Стратегії обгрунтування

1) інтерналізм – внутрішня справа суб'єкта пізнання:

а) фундаменталістські теорії – в обгрунтуванні слід виходити з самоочевидних істин (Рассел: оскільки будь-яка спроба надати найповніший доказ для будь-якої істини приречена на нескінченний регрес, то слід визнати існування самоочевидного знання, що досягається інтуїтивно. Приклади: знання логічних постулатів, певних якостей та ін.).

б) когерентні теорії – в обгрунтуванні слід виходити з відповідності переконання певній сукупності решти переконань. Тобто істинність полягає в узгодженості переконань одним з одним. Центральна ланка – відношення когерентності або звязності.

2) екстерналізм – неможливо забезпечити обгрутованість переконань не виходячи за межі свідомості суб'єкта пізнання. Для цього пропонується використовувати поняття «ймовірності».

Проблема Едмунда Гетсьє

«Чи є обґрунтоване істинне переконання знанням?»(1965)

Проблема Гетсьє: як слід модифікувати традиційне визначення знання, щоб уникнути труднощів пов'язаних із цим прикладом.

Вихід – має бути додана додаткова умова істинності знання.

Один із варіантів дає каузальна теорія пізнання: переконання А має бути казуально детерміновано тим фактом, що робить А істинним

Інший варіант: суб'єкт повинний мати переконливі аргументи на користь А, такі, що якщо би А не мало місця, то Х не володів би подібними аргументами.

«Парадокс Фітча».

Ф. Фітч у 1963 р. опублікував цей парадокс:

1) Якщо певний факт відомий, то цей факт і справді існує; Звідси логічно виводиться твердження:

2) Якщо факт має місце, то він вже тепер (актуально) є відомим, тобто ми знаємо всі факти існуючі тепер. – Абсурд???

Тобто з того, що світ може бути пізнаний впливає, що він вже пізнаний.

3. Одним із критиків аналітичної епістемології виступив Р. Рорті. У праці «Філософія і дзеркало природи» (1979) стверджується, що філософія не повинна займатися питаннями об'єктивного знання, а скоріше має зосередитися на культурному й історичному контексті, в якому формується наше мислення.

На думку Р. Рорті, істина – це не виявлення абсолютної реальності, а радше те, що суспільство на певний момент вважає правильним і корисним. Для нього істина не має універсального значення, а є соціальним конструктом, який допомагає людям досягати домовленостей та підтримувати спільну мову в межах культурного контексту. Замість того, щоб говорити про істину, Р. Рорті вважав за краще звертатися до понять «практична цінність» або «корисність» і підкреслював роль комунікації, узгодження та солідарності.

Р. Рорті критикував класичні теорії істини, такі як кореспондентна (істина як відповідність фактам) та когерентна теорії. На його думку, немає "дзеркала природи", яке б точно відображало світ. Натомість істина – предмет узгодження та суспільної співпраці, що веде до відмови від концепцій абсолютного знання чи об'єктивної істини.